СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 34. Джерзи Сити, Н. Дж., четвер, 11. лютого, 1926. — VOL. XXXIV. No. 34. Jersey City, N. J. Thursday, February 11. 1926. THREE CENTS

Перші несупокої вуглевих страйкарів.

СКРЕНТОН, ПА., 9. лютого. — Нинішний день зазначився в окрузі вуглевого страйку першими заворушеннями від початку страйку вуглекопів, який треває вже шестий місяць.

Заворушення почалися з того, що на зборах одного льокалю майнерської юнії в Донморі хтось з членів підняв факт, що кілька вуглевих підприємств проти виразної постанови умови з майнерською юнією промиває вугіль, викинений майнерами як сміття, та продає промитий товар за добрі гроші. Обурені сим майнери заявили, що вони не дозволять властителям робити гроші, як вони терплять голод. Під враженнєм сеї вістки майнери в силі якої півтисячки душ помашерували наперед до копальні Пенсилвенійської Вуглевої Ко., але тут упевнилися, що се підприємство сього не робить. Звідти вони пішли до одної копальні в Труп, де вони прогнали від роботи кількох робітників, занятих промиванням. Звідси помашерували до північного Скрентону, співаючи дорогою пісні. По дорозі стрінули два троки промитого вугля, та вивернули його на дорогу.

В Скрентоні проти них вийшла міська поліція, зоружена в короткі рушниці. Мимо закликів поліції, страйкарі не хотіли розійтися. Тоді поліція віддала декілька вистрілів, не поціливши нікого. Наконець провідники походу наклонили робітників розійтися до дому.

СЕНАТ ВЗИВАЄ ПРЕЗИДЕНТА ДО ПОСЕРЕДНИЦТВА АЛЕ ПРЕЗИДЕНТ НЕ ХОЧЕ.

ВАШИНГТОН, 9. лютого. — Сенат ухвалив нині 55 голосами проти 21 попросити президента Кулиджа, щоби він завізвав до Білого Дому на конференцію представників майнерів та властителів вуглевих копалень та предложив їм потребу сейчасового полагодження вуглевого страйку.

Ся просьба се резолюція сенатора д-ра Ковпленда, змінена дещо о стілько, що на президента не накладається обовязку скликати таку конференцію, а лишень проситься, себто лишається йому до вирішення, чи він уважає такий крок за відповідний.

Президент Кулидж через своїх приятелів заявив відразу, що він подібну конференцію вважає за безпредметову, бо йому не дано ніякої влади примушувати сторони годитися.

В обох палатах конґресу предложено богато других внесків у справі вуглевого страйку. Нюйорський конґресмен Ла Ґвардія вніс резолюцію, щоби уряд визначив 75 міліонів долярів на закупно вугля на случай страйку. Секретар праці Дейвис відбув довші конференції з членами конґресу з пенсилвенійського стейту, але конференції не дали ніяких вислідів. Нюйорський демократичний конґресмен Бойлен підняв нині в палаті послів закид, що федеральний уряд помагає властителям ломити вуглевий страйк.

ПЕКАРСЬКИЙ ТРОСТ.

ВАШИНГТОН, 9. лютого. — Сенатор Ла Фолет критикував нині в сенаті позов уряду проти пекарської корпорації Ворда, котра має повстати коштом 2 міліярдів долярів. Сенатор говорив, що позов не осягне своєї цілі, бо три великі вже тепер істнуючі пекарські підприємства Ворда вже мають силу монополю, бо панують над цілим пекарським промислом.

НАЗИВАЄ КУЛИДЖА ВОРОГОМ СВОБОДИ СЛОВА.

ВАШИНГТОН, 9. лютого. — Конґресмен Конелі виголосив в палаті послів промову проти президента Кулиджа. Критикував він президента за те, що президент виступає проти всіх критиків політики федерального уряду. Конґресмен говорив, що замикати уста всім критикам уряду значить заборонити всяку свободу слова. Промова викликала велике одушевлення серед демократів і поступовців.

ХОЧЕ НАРОДНОГО ГОЛОСОВАННЯ НАД ПРОГИБІЦІЄЮ.

ВАШИНГТОН, 9. лютого. — Конґресмен Селер, демократ з Ню Йорку, вніс резолюцію, щоби питання прогибіційного закона віддати під голосовання всего народа. Він каже, що прогибіція розділює американський народ на два ворожі табори тому, бо він не мав нагоди заявитися, чи він хоче такого закона, чи не хоче.

СТЕЙ ВИГРАВ ВІД ҐУБЕРНАТОРА МІЛІОН ДОЛЯРІВ.

ШИКАҐО, 9. лютого. — Найвисший суд стейту Илинойсу вирішив нині позов сього стейту проти свого бувшого ґубернатора Смола, котрому закидається, що він задержав у своїх руках фонди стейту на суму одного міліона долярів. Суд признав Смолови звернути стейтови сю суму. Смол вніс відклик.

АВТОМОБІЛІ ВИНИЩУЮТЬ ПТИЦІ.

НЮ ЙОРК, 9. лютого. — Цікаве пояснення винищування диких птиць подано тут на зборах одного природничого товариства. Учений природник Віліямс вказував, що дикі птиці не зносять стукоту та смороду автомобілів та втікають з околиць, куди заїзджає богато автомобілів.

РОЗДАНО ЧОТИРИ ТИСЯЧІ ГОМСТЕДІВ.

Протягом минулого року домініяльне правительство Канади роздало в Манітобі, Саскечевані, Алберті і Брітіш Коломбії 3,969 гомстедів, т. є 160 акрових фарм за оплатою десяти долярів. Число розданих гомстедів у кождій провінції було таке: Манітоба 424, Саскечеван 2,031; Алберта 1,369, Брітіш Коломбія 145. Передминулого року було роздано 3,809 гомстедів.

ВРОДИЛОСЯ ОВОЧІВ ЗА 25 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ.

У минулім році вродилося в Канаді ріжних овочів вартости $25,553,212, отже о 50 міліонів дол. більше, як передминувшого року. Після домініяльного Статистичного Бюра самих яблок вродилося понад 3½ міліона (3,580,770) бочок вартости понад 20 міліонів (20,067,417) долярів.

Сливок, грушок і малин вродилося у мин. році менше як у передминувшім році.

МАЛИЙ ГЕРОЙ.

В містечку Шатору (у Франції) родичі оставили 5-літного хлопчика Шеніера самого в хаті. Хлопчик лежав уже в ліжечку, але не міг уснути. Небаром сидів уже в сорочечці і бавився іграшками. А як змучився здрімався перед відчиненим комином. Подув вітру завернув поломінь на хату і обхопив сорочечку дитини. Вмить хатина найшлася в огні. Мучений великим болем, кричав так дуже, що аж сусіди збіглися. Але вони найшли все в порядку. Хлопчик усміхнений лежав у ліжечку. Тому сусіди забралися назад. Колиж вернула мати, запримітила, що дитина дуже змінилася. Переконалася, що дитина мала на цілому тілі страшні рани від попечення. Поміч була вже за пізна. Дитина помучилася ще трохи й померла. Виявилося, що дитина зі страху, щоби мати не сварила її за те, що спалила сорочечку, мала ще настільки сили, що сховала спалену, а надягла чисту. Тому сусіди нічо не запримітили. Дитина здавила біль і лежала спокійно в ліжечку й усміхалася до матері. З усміхом пійшов хлопчик до гробу. Могилку його вкрили сусіди численними вінками і квітами. Він терпів, щоби його не картали.

ДЕ ПІДДУБНИЙ БУДЕ БОРОТИСЯ.

В Балтимор, Мд., Іван Піддубний буде боротися 11. лютого, в Станіслас Авдіторіюм на Алісана стр.

В Нюарк, Н. Дж. Іван Піддубний буде боротися в пятницю 12. лютого, в гали під ч. 290 Ню Йорк Аве.

В Филаделфії Піддубний буде боротися 15. лютого в Українській Гали, 849 Н. Френклин стр.

В Бостон, Масс. Іван Піддубний буде боротися у вівторок, 16. лютого в великій Механик гали.

НОВА ЗБІРКА УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ.

Відомий в Ню Йорку й околиці театральний артист п. С. Комишевацький видав нову збірку українських пісень п. з. „128 найкращих українських пісень". Се пісні без слів, а можна їх грати на скрипці, мандоліні, альті, саксофоні, корнеті, клярнеті, флеті і инших сольових інструментах.

Властивих українських пісень є в тій збірці лише 110, а відтак ідуть за порядком: „Пісня червоної армії", „Марселєза" і 16 популярних пісень російських.

Забогато усіх тих пісень, аби можна тут вичислити їх заголовки, але загально треба сказати, що та збірка повинна найтися в руках кождого музикального Українця. Деякі з надрукованих тут мельодій можна подибати в инших музичних збірниках, але є богато таких творів, які ще ніколи не були ніде печатані, а придбав їх п. Комишевацький ще на Україні і держав їх доси в рукописях. Між ними є кільканайцять таких, що їх справді можна вважати перлами нашої народної музичної творчости.

Між 110-ма українськими мельодіями находимо 2 пісні жидівські (які приходять в українських театральних виставах), 2 халяндри (циганські танці) і лезґінка (кавкаський танець). Між світськими мельодіями подибуємо три колядки. Для тих, що любуються в скочних мельодіях, поміщено в збірці: дрібушечки, 1 танець, 5 ориґінальних козачків і 1 коломийку.

Друковані усі ті пісні на тривкім папері, окладинка прикрашена гарними 3-кольоровими українськими вишивками. Заголовок поданий в двох мовах: українській і англійській. Зміст (заголовки пісень) надрукований по українськи і рівнорядно азбукою англійською (з вимовою пригідною для Американців).

Ціна сеї цікавої збірки $2.00, враз з почтовою пересилкою.

Наклад невеликий, тож треба поспішитися з замовленнєм. В самім Ню Йорку в протягу тижня розійшлося вже понад 200 примірників.

Хто цікавиться нашою народною музикою, не пофалшованою ріжними несовісними спекулянтами, нехай пришле на адресу „Свободи" (Svoboda, 83 Grand St., Jersey City, N. J.) $2.00, а дістане згадану збірку відворотною почтою просто до свого дому.

ЯК РОЗРІЖНИТИ БАВОВНЯНУ МАТЕРІЮ ВІД ПОЛОТНА?

Не все є легко найти ріжницю між цими двома матеріями. А щоби пізнати цю ріжницю, капнути на кінець матерії каплю чорнила. Коли чорнило розділиться у двох зовсім протилежних напрямах, то полотно є мішане з бавовною. Колиж чорнило розходиться на всі боки рівномірно, то маємо чисте полотно. Коли чорнило зовсім не розходиться, то це безвартісна матерія, змішана з папером.

ВУЖ ПОПОВНИВ САМОВБИВСТВО.

Гамбурський зоольоґічний сад утратив гарного величезного вужа боа-констріктора. Вуж ухопив свій власний хвіст (може шукаючи поживи) і став його їсти. Боа констріктор заглиблював острі зуби в свою власну шкіру й помало проковтнув увесь кінець свого тіла. Зуби мусіли дуже сильно стиснути цю часть тіла, бо вже годі було вирвати йому її. Наслідок того був такий, що віддихова гортанка стиснулася, віддих не доходив і вуж задусився. Дозорець найшов вужа як холодний перстень. Гамбурські газети замічують, що вуж був добре годований і зовсім здоров, а ми повторюємо цю новинку на відповідальність згаданих часописів.

ЗЕМЛЕТРУС ЗАБОРОНЕНИЙ.

Професор Ґльованд з університету Клермон-Феран (у Франції) заповів землетруси в Оверніі. Це не сподобалося власникам готелів лічничих місцевостей, які є в тій гористій провінції. Вони виступили проти нього з процесом домагаючись відшкодування, бо зі страху перед майбутніми землетрусами повтікали усі гості. Суддя, щоправда, признав правду проф. Ґльовандови, але не міг здержатися, щоби не дати йому деяку науку. Такі пророцтва — мовляв — ще дуже проблематичні, тому треба бути з цим трохи обережнійшим. Ґеольоґ пійшов з процесу до дому і ждав. А за кілька днів таки далися відчути землетруси в Оверніі і гості навіть найвидважнійші повтікали.

Німеччина заявляється в рішучий спосіб проти войовничих випадів Муссолінія.

БЕРЛІН, 9. лютого. Сьогодня виголосив міністер закордонних справ др Густав Штреземан промову в парляменті з приводу виступу італійського премієра Беніта Муссоліні з погрозами проти Німеччини через те, що Німці в Німеччині симпатизують з Німцями в полудневій части Тиролю, яку аліянти віддали під італійську окупацію (забравши від Австрії).

Штреземан сказав, що італійське правительство зломило свої части приречення, що буде шанувати й оберігати місцеві традиції Німців у полудневому Тиролю.

Він зазначив, що Німеччина не має політичного відношення до Бренерської границі, яку створено між Італією й Австрією в Сен Жермен, але вона має право апелювати до Ліґи Народів проти переслідування національної меншости в межах Італії, а також і проти прилюдної бесіди італійського премієра з погрозами війни Австрії чи Австрії і Німеччині. Якби Німеччина належала вже тепер до Ліґи Народів, казав він, то домагалась би, щоб вона висловила виразно своє становище у сій справі.

Кінчачи свою промову, міністер Штреземан сказав, що німецький нарід хоче жити в добрих зносинах з італійським народом, але не позволить нікому позбавити себе природного права стати в обороні своїх братів і сестер по крови, що томляться під чужою суверенністю.

Кромі того німецький парлямент (райхстаґ) ухвалив резолюцію, яку предложив голова парляменту Павло Лебе, а в якій сказано:

Німецький парлямент рішучо відкидає неоправдані і зневажливі напади італійського премієра Муссоліні проти Німеччини. По цілому світі панує поняття, що матірна держава симпатизує з однокровними національними меншостями в других державах і навіть подає їм поміч в боротьбі за збереження національности. Тому німецький нарід не дозволить нікому відібрати собі права домагатися справедливого трактовання німецьких національних меншостей в чужих державах.

Резолюцію приняв цілий парлямент грімкими і довго триваючими оплесками. Мовчала тільки горстка комуністів.

На ґалеріях зібралась многочисленна публика. Були також і дипльомати, між ними амбасадор Англії і Франції.

АВСТРІЯ І ПЕРЕСЛІДУВАННЄ ТИРОЛЬЦІВ.

ВІДЕНЬ, 9. лютого. — Ґубернатор Тиролю, провінції Австрії, др Штумпф, звернувся до австрійського федерального уряду з предложенням, щоби Австрія видвигнула справу катовання Німців у полудневій частині Тиролю під італійською окупацією, перед Ліґою Народів.

СПІШАТЬСЯ З ПРИНЯТТЄМ НІМЕЧЧИНИ ДО ЛІҐИ НАРОДІВ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 9. лютого. — Німеччина зголоситься формально в члени Ліґи Народів завтра, 10-го с. м.

Ґенеральний секретаріят передасть зголошення.

Рада Ліґи Народів збереться в пятницю і скличе на 10-го березня (марта) Збір Ліґи Народів, який приміме Німеччину в члени Ліґи і вибере її членом Ради. Тоді при кінці березня Німеччина вже може брати участь в Раді.

АБД-ЕЛ-КРІМ.

ПАРИЖ, 8. лютого. — З Марока (в Африці) повідомляють, що провідник Ріфів Абд-ел-Крім приготовляється з весною до нової війни.

ЩЕ ОДНА ПОВІНЬ В РУМУНІЇ.

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 8. лютого. — В Румунії знову повінь. Вилила ріка Дунай (в полудньово-східній стороні, над Чорним морем) і затопила околиці спричинюючи великі шкоди.

„СМЕРТНІ ПРОМІНІ".

МОСКВА, 8. лютого. — З Ленінграду (Петербурга) повідомляють, що тамошний учений, професор А. Бойко, видумав „смертні проміні", які можуть при помочі великого горяча нищити літаки і воздухоплави у великій віддалі. Він каже, що його проміні досягнуть 25 миль.

„МАЛА АНТАНТА".

ВІДЕНЬ, 8. лютого. — З Праги, столиці Чехо-Словаччини, сповіщають, що „мала антанта" (Чехо-Словаччина, Югославія, Румунія) хотять заключити між собою умову про запоручення теперішних границь, на зразок локарненської умови.

ПОКИДАЮТЬ БЕРЛІН.

БЕРЛІН, 9. лютого. — В дипльоматичних кругах заявляють, що небаром покине свій уряд і Берлін тутешній англійський амбасадор барон Д'Абернон. Він вже зовсім хоче покинути службу.

Знов же тутешній італійський амбасадор граф де Босдарі вже покинув Берлін і виїхав домів. Його виїзд звязують з італійсько-німецькою ворожнечею з приводу переслідування Італією тирольських Німців.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893 —
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДБАЙМО ЗА СВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ

Один член Українського Народного Союза з Бруклина, Ню Йорк, прислав нам такі уваги про орґанізаційні справи:

„В нашій місцевости, на Норт Сайді, вже покінчилися річні збори. Мав я спромогу бути на кількох з них та придивлятися, як члени вибирають своїх нових провідників. По більшій части в наших товариствах вийшли старі урядники, себто товариства на далі хочуть, щоб в 1926. році орґанізації вели ті самі люди, які їх вели в 1925. Є в нас три відділи Українського Народного Союза, а в усіх перейшли наново майже всі ті самі урядники.

„На мій погляд, то я думаю, що се велика користь для сих товариств і для Українського Народного Союза, бо старі урядники привчилися вже до орґанізаційної роботи, знають всі точки статута, як провадити збори, як висилати на час всі належитости до головної канцелярії, і т. и.

„Правда, буває й в нас, як і буває в других орґанізаціях, що доуряду напихаються нові люди, які вважають уряд гонором. На діліж воно так не є. В уряді більше клопоту, як гонору. І як член лишень тому хоче бути урядником, щоби гонор для себе добути, то зі сього богато добра не буде. Товариство від його гонору поступати не буде, противно буде йти назад. Коли такий урядник, що побивається лишень за гонором, возьме керму товариства в свої руки, то гонор йому на довго не вистарчить у роботі. Він скоро наприкрить собі роботу, а себе другим членам, і коли товариство не постарається скоро зарадити лихови, то лихо такому товариству.

„Я не кажу, щоби урядників ніколи не зміняти. Противно, як урядник дбає лишень за гонор, а за працю не дбає, тоді його треба змінити. Але коли він сповняє як слід свою роботу, то, як мені здається, зле робить господар, що продає доброго коня та шукає за новим, хоча старий добре тягне, лишень тому, аби нового коня мати. Був й в наших місцевих орґанізаціях звичай кождого річного мітинґу зміняти урядників, але за довгі роки свого існовання наші всі товариства переконалися, що се шкідливо для товариств. Коли яка орґанізація держиться засади, що вона переміняє старого урядника лишень тоді, як він покажеться непідходячим та коли на його місце найдеться другий кращий, то така орґанізація буде рости й розвиватися красно й гладко.

„Видно се по розвою наших товариств на північній стороні Бруклина. Товариство Богдана Хмельницького, відділ 22. Українського Народного Союза, носить козацьку назву, і має в собі козацький дух. Се товариство не пропустить ніякої народної праці, але працює щиро на народній ниві. Воно давало на національну позичку, воно піддержувало всяку ратункову акцію для старого краю, воно давало почин до всякої орґанізації бруклинської громади. Недавно закупило 5 уділів Земельного Банку у Львові на суму 25 долярів. З ним плече об плече працюють щиро на народній ниві Братство Пресв. Тройці, відділ 203., і Товариство Запорожська Січ, відділ 325. Се товариства, які гордяться своєю приналежностю до найбільшої української орґанізації на чужині, до Українського Народного Союза. За їх стараннем головно розвивається народне життя. Се вони дали почин до заснування Українського Товариства Рідна Хата, яке поклало собі за завдання побудувати власний дім у Бруклині в як найкоротшім часі. Ся послідна орґанізація тяжко працювала серед невідрадних умов, але його старі урядники, вже сильно перемучені дволітною працею, ще не впадають на дусі.

„Статті п. В. Кедровського в Свободі розбудили нове життя в громаді та облекшили громадську працю. І сі статті і другі, їм подібні, звернули увагу наших людий на справу орґанізації, за яку ми давнійше нічого не думали. Вони показують нам наші добрі й наші злі сторони, показують, що треба задержати, а що треба змінити, щоби наша сила росла й кріпла. Всі члени орґанізацій над подібними справами вже нераз собі голову ломали, а урядники місцевих товариств тим більше. І не один уже давно своїм власним розумом додумався до тих думок, які тепер висказується публично. І я до дечого додумався, і що побачив власними очима, задумав поділитися з другими, щоби вони сказали свої погляди так само отверто, як я. Як ми всі зберемо те все, що ми побачили, то таки назбирається богато досвіду серед нашого народа.

„Досі ми все кричали й кричали: „Орґанізуймося, і орґанізуймося", але від таких голих кличів не богато ми наорґанізувалися. Тепер треба нам не лишень кричати до кождого: „Ставай у громаду", але й треба нам самим вчити себе й один другого, як се робити. Як хто приглядається життю серед чужих народів в Америці, а головно серед Американців, той знає, як вони богато думають про се питанне. Коли ми лишаємося по заду них, то лишень тому, що ми про сю справу не думаємо. Подумаймо про неї так поважно, як вони, а певно ми покажемо, що й ми вміємо орґанізувати не гірше них. Я кажу се тому, бо я приглядаюся нашому місцевому життю вже 15 літ, і можу сказати, що де люди щиро взялися до роботи, там всюди їх праця серед нашого народа дала гарні плоди".

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ЕТИКА ГОТЕНТОТІВ.

Коли ми хочемо говорити про Готентотів в Европі, то певно ні один з читачів не буде в сумніві що до цего, кого маємо тут на думці. Річ ясна, що Польщу. Тим разом одначе не називають її в той спосіб Українці, а тільки на відміну, самі таки Поляки. І за ту правду треба дати признанне варшавській ґазеті „Пшеґльонд вечорни", яка обговорює образки з Волині В. Серошевского в статті „Етика Готентотів". Наводимо той голос, як це ми заповіли в попередній статті, бо він є білим круком між польськими мозками. Той білий крук міг тільки вирости у властивій Польщі, що зазнала царську неволю і задержала ще певну мораль, якої одначе не видно в галицьких Поляків.

Коли Серошевскі запитав учителя, якою мовою відмовляють в українській школі молитву, учитель відповів, що польською. На це пригадав Серошевскі учителеви польську Вжесеню. До тої саме події навязує варшавська ґазета свою статтю. А щоби вона була для всіх зрозумілою, пригадуємо, що Вжесня лежить в Познанщині, яка належала до війни до Німеччини. Німці повели перед війною на тих польських землях сильну ґерманізацію, яка одначе мимоходом згадуючи, не відповідала навіть в десятій части тому насильству, яке терпить тепер український нарід на своїй землі від Поляків. В народній школі в Вжесні хотів учитель змусити польських дітей, щоби вони молилися по німецьки. З того приводу счинили Поляки цілком слушно крик перед цілим культурним світом і Німці були змушені завернути з своєї дороги. Проти того насильства виступили навіть і Українці, хоч Німці не були нашими ворогами. Український парляментарний Клюб у Відни перевів у себе з того приводу навіть грошеву збірку та передав польському клюбови як жертву на боротьбу о свої національні права.

Та часи змінилися. Вчорашні гноблені стали тепер панами і гнобителями, а пруські методи перемінилися на польські. Носії польської культури на кресах вважають тепер природним явищем це, коли змушується українські діти говорити і молитися на польській мові, якої вони перед тим ніколи не чули і якої не розуміють. Через те польський учитель на кресах є по словам самого польського часопису без сумніву „проповідником етики Готентотів, яка розуміння зла і добра означує, як відомо в той спосіб: коли сусід украв мені корову, то є зло, колиж я вкраду сусідові корову, — то є добро. Згідно з тим величнім прінціпом, коли Німці змушують польських дітей вчитися і молитися по німецьки, то це насильство, шовінізм і денаціоналізація, а коли ми змушуємо українських дітей вчитися і молитися по польськи, то це вчинок державний і патріотичний".

„Сам міністер публичної освіти і віроісповідань проф. Ст. Ґрабскі є відкритим і фанатичним ісповідником етики Готентотів, яка в термінольоґії наших націоналістів, має назву „теорії національного еґоїзму". Згідно з тією теорією уважає Ґрабскі своїм святим обовязком накидувати окраїнному населенню польську школу всупереч нашій конституції і законові про шкільництво для національних меншостей. Робиться це в той спосіб, що українське населення само „просить" за польською школою, а як ті прохання фабрикується, про те власне оповідає В. Серошевскі". Так говорить польська ґазета.

Автор статті переповідає дальші образки з Волині, в яких Серошевскі оповідає про ті насильства, яких уживала польська влада, щоби змусити людий подати письмо з домаганням польської школи. Подає як жандарми знущалися над людьми, як грозили їм тюрмою, як замикали і накладали грошеві кари на ті села, де не можна було знайти хоч кількох людий, якіб згодилися підписати подання за польською школою. Автор подає, річ ясна, тільки соту часть того, про що пише українська преса та що можна почути з уст українських та білоруських послів у варшавськім соймі, а що Поляки звикли називати брехнею. На конець подає польський орґан своє заключення, яке виглядає ось як: „Дух і суть денаціоналізаційної політики все є ті самі, незалежно від того, чи буде це русифікація, або ґерманізація, чи польонізація. І все ті самі плоди видає та політика насильства. Тим плодом є ненависть до мови і культури, примусово накидуваних. І той плід вже бачимо на наших окраїнах серед українського населення."

„Слід вкінці зрозуміти, що будуючи нову державу, не можна під її фундаменти класти цегол, випалюваних з національної кривди".
нальної кривди і ненависти, бо ті цегли вибухають і розсаджують навіть могутні державні будівлі".

Ми навели той польський голос на те, щоби підтвердити це, що ми весь час голосимо. А саме, що нам треба тільки витревалости, орґанізації, праці і жертв. Що нам треба тільки видержати, бо Польща не є в силі вдержатися на наших землях, бо її методами правили далеко сильнійші і більші народи, а завалилися. Це бачуть отверті голови Польщі. Вони бачуть і ту катастрофу, що грозить Польщі, але відвернути її не будуть в силі, бо польськими умами кермує Ґрабскі, який має в своїх руках ще й політику польського уряду. Польщею правлять білі Готентоти, а не мужі культури.

Здобутки й пляни товариства „Просвіта" у Львові.

Дня 25. XII. 1925 р. відбувся Загальний Збір Т-ва Просвіта, який через свою повагу та річевість дискусій приняв характер освітнього конґресу.

Просвітно - орґанізаційний відділ виказує у свойому звіті за 1925 р. (числа в скобках подають стан з 1924 р.) такі числа: 81 діяльних філій (70), 2020 читалень (1337), 756 аматорських гуртків (492), 305 хорів (219), уладжено 3092 вистави (2506), 1156 відчитів (362), 374 концертів (202), 565 читальняних домів (342), 74 домів в будові (27), 121 читалень приготовляють матеріял під будову (59).

В читальнях бібліотеках зібрано 114.357 книжок (в минулому році 57.932). В самих читальнях зґуртовано 121.651 членів (в минулому році 56.110). По день 31. X. 1925. перейшло через канцелярію Т-ва Просвіта 10.158 писем, в тому через просвітно-орґанізаційний відділ 4.530, не вчислюючи соток подань зі статутами, які вислано до громад в краю.

Зорґанізовано 2 діточі аматорські гуртки (Зелена — повіт Бучач і Кобиловолоки — пов. Теребовля). В Жизномирі пов. Бучач побудовано літний театр. Курси для неграмотних відбулися в: Будилові — пов. Бережани, Липиці дол., Чагрові, Конюшках, Васючині — пов. Рогатин, Сновидові — п. Бучач, Делятині, Чабарівці, Копичинцях на Калинівщині, Малишівцях, Сущині — пов. Тернопіль, Угринові — пов. Чортків. Курси шиття і крою переведено в: Переволоці — пов. Бучач, Защкові, Ременові і Стронятині — пов. Львів, у Львові, Камінці стр. і т. д. Засновано дитячі огороди в Лисятичах дол., Стриганцях, Добрянах, Бережниці — пов. Стрий, в Угнові.

Політичні власти заборонили відсвяткувати Шевченківське свято в Добрівлянах — пов. Стрий, не дозволили на зорґанізовання курсу для неграмотних в Драганівці і Товстолузі — пов. Тернопіль. За вирішення тризуба на стіні староство в Перемишлі закрило 6 читалень.

Подання на основання філій внесли: Рожнітів і Мельниця. Йдуть старання около заложення філії в Гусятині, Миколаєв н. Дн., Мостах вел., Немирові, Печеніжині і Обертині. Не зважаючи на всі заходи Матірного Товариства, з передвоєнних філій не відновили діяльности: Гвоздець, Ліско і Ясло. При 25 філіях є окремі канцелярії з платними урядовцями (філія в Копичинцях має двох урядовців). 17 філій поробили вже старання коло заснования філіяльної канцелярії і заанґажовання сталого, платного урядника. Що такий урядник при філії (бодай один) є конечний це ясне, бож виділи філіяльні (як читальняні та Головного Т-ва) складаються з людий, які мусять в першу чергу зарабляти на хліб наеущний. Секретар філії мусить вести все діловодство, другі члени виділу розбирають між себе всю иншу роботу. Але цього всього за мало. Тут треба чоловіка, який би постійно сидів в канцелярії, до якої кождої хвилі може член читальні зайти порадитися, поінформуватися. Такий чоловік мусить бути платний, лиш цею роботою занятий, повинен працювати після квазівок виділу філії та Головного Т-ва, обїзджати читальні в повіті і т. д.

Метою є, щоби кожда читальня перетворилася в **народний університет,** в котрому йшлаби боротьба з темнотою-неграмотністю, де поширювано би знання, культуру і свідомість та виховувано на самодіяльних і свідомих своїх завдань громадян.

Ясно, що всього цього не можуть зробити люди, які через брак часу не можуть віддатися цій праці всеціло. Тут мусить бути чоловік, який тим постійно занимавсяби, з другого боку мусить мати за це винагороду, бож живий їсти хоче.

Таким урядовцем при філіяльній канцелярії повинен бути освітний робітник. Мусить це бути чоловік, який перейшов відповідні студії, науки, чоловік, який повинен бути **учителем-опікуном** в ділянці **самовиховання і самоосвіти.** Він мусить бути до цього спеціяльно вишколений. В пляні лежить, аби до того **Освітного Інституту** притягнути також по змозі як найбільше інтеліґентних селян, які опісля велиби систематичну і правильну роботу у свойому селі а може і в близькому окрузі. Охота до роботи є і час найдеться, треба тільки відповідної підготовки, яку повинен дати цей Освітний Інститут.

Тому Загальний Збір „Просвіти" в дні 25. XII. 1925 р. виніс резолюцію, що „члени Т-ва уважають конечним помогти до створення Освітного Інституту у Львові з тим, що Т-во Просвіта в міру засобів буде здійснювати цю думку розвоєвим ладом, почінаючи стипендистами-кандидатами на освітних працівників а кінчаючи здвигненням Інституту відповідно до вимогів, які ставиться до того рода установи і в міру піддержки самого суспільства"...

З поняттям Освітного Інституту вяжемо потребу бодай одної великої шкільної салі з конечною обстановкою, гурток фахових **платних учителів,** потрібні підручники та стипендії-підмоги для учеників-курсантів. Коли край це зможе дати? — сьогодня не відомо, бо теперішня нужда і економічна руїна не позваляє на це. Почин до складок на цей Інститут повинні дати ми, іміґранти. Можна слати окремі датки на ведення Освітного Інституту а можна це зробити також при помочі вкладок. З кождої вкладки остає для Т-ва 15—20 центів. Але, аби зібрати відповідну суму, треба **десятків тисячів членів.** Одна-дві тисячі нічого не зроблять. Тут мусить бути переведена в діло **ідея поголовного членства.** Кождий член дістає грамоту, календар та 5—6 книжок в рік за два доляри членської вкладки. Остає 15—20 центів, які при відповідній кількости членів дадуть квоту потрібну на ведення Освітного Інституту. Край цього не дасть, а це видно хотяйби з того, що коли в 1924 р. було членів Матірного Товариства 9.223 то в 1925 р. було їх вже лиш 6.159. Значить брак трьох тисячів членів замісць того, аби число їх збільшилося.

Чому число членів впало?

Нужда, загальна руїна. Не міґже заплатити двох долярів вкладки чоловік, у якого на Великдень була на столі сира капуста та фасоля, який крім податків та ріжних драчок не знає ніяких гараздів.

Ми, американські Українці, повинні допомогти нашим Братам та Сестрам, повинні **масово** вступити—в члени Просвіти, дати змогу через те оснувати Освітний Інститут, в якому наші брати - селяне моглиби відбути потрібний курс та станути до праці на культурно-освітній ділянці, як учителі-опікуни **загальної народньої освіти.**

Нікого з нас в цьому ділі не сміє бракувати!

Самим треба в члени голоситися й других притягати!

Нехай Загальний збір Просвіти в кінцем 1926 р. викаже, що двигнення Освітного Інституту наступило у львиній части ні завдяки **масовому членству американських Українців!!**

СВЯТО КООПЕРАЦІЇ І ПРОСВІТИ В ЛИСЯТИЧАХ.

Не часто бувають такі хвилі душевного піднесення, як се мені було 13 грудня м. р. на святі кооперації і „Просвіти" в громаді Лисятичі, стрийського повіту.

Свято розпочалось Службою Божою, на якій співав місцевий хор. Прекрасна, щойно в 1923 р. відновлена, мурована церков була переповнена святочною громадою місцевих селян і доколичних гостей. По панахиді за померших членів рушила вся громада, із церковною процесією на переді, до свого будинку, Народного Дому. Похід, під умілим проводом комітету, перемінився вскорі у величаву манїфестацію, якої так під оглядом чисельности як і поваги не постидалось би не одно повітове місточко.

Вже здалека видніє поверхова каменичка, в гарнім осередковім положенню села, це — Народній Дім, побудований заходами невтомимого комітету, під проводом і праці всіх громадян. І тут знова Бог зна котрий вже раз, мова місцевого пароха о. Андрія Пеленського, при дружнім накладі гроша було відчути глибину думки Кобзаря, що лиш у своїй хаті в місці правди родиться воля і сила. Велика саля Народнього Дому (площа 10—14 метрів) не могла помістити всіх присутних, яких начислювано приблизно 500 душ обох полів.

Тут зачалося властиве свято, яке відчинив о. А. Пеленський, запрошуючи до президії адвоката Гарасимова зі Стрия та двох місцевих заслужених на просвітно-економічному полі селян, п. Михайла Струка й Івана Савчина. На свято зложились реферати і дуже вдатний місцевий мішаний хор. Перший довший реферат виголосив Остап Луцький. Він вийшов із заложення, що основою нашого народу є стан хліборобський і цей якраз має стати ковалем кращої долі народу, дорогою освіти найширших мас та переборанням економічного життя у свої руки. Присутні вислухали реферату з увагою і великим заінтересованням. З черги реферував А. Палій, директор Молочарського Союзу в Стрию, про кооперативне молочарство, яко чинник побільшення народнього стану посідання.

При кінці візвав присутних вимовними словами Зенон Пеленський до моральної і матеріяльної піддержки головного товариства Просвіта у Львові, матері всіх наших товариств в Галичині. При сім зібрано значнійшу суму добровільних датків для головного товариства Просвіта.

Повідомленне!

Згідно з параґр. 56. статутів У. Н. Союза, сим повідомляю всіх Вп. Головних Урядників У. Н. Союза, що:

РІЧНЕ ЗАСІДАННЄ ГОЛОВНОГО УРЯДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

розпічнеться

в середу, дня 17. лютого с. р.

О ГОДИНІ 9-ТІЙ РАНО

В ДОМІ У. Н. СОЮЗА

під ч. 83 Ґренд Стр., Джерзи Сіти, Н. Дж.

І. КАШТАНЮК, гол. рек. секретар.

ДОПИСИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Нюйорські Січовики заколядували на Рідну Школу $225.35.

Нюйорські Січовики і Січовички, що згуртовані в тов. „Січ" ім. Богдана Хмельницького і „Січ" ім. Ольги Бесарабової, дали новий доказ своєї любови і привязання до рідного краю. Використовуючи буквально кожду нагоду, коли тільки можна щось зробити для добра нашого народу тут і в старім краю, не минули вони і сьогорічної коляди. І видно, що тішуться симпатією загалу, коли вдалося їм зібрати в розбитім Ню Йорку $225.35. Це є найвисша сьогорічна коляда на Рідну Школу з Америки, за яку належиться щира подяка як тим, що потрудилися біля неї, так і тим, що не відмовили жертви.

Коляду призначено в цілости на Рідну Школу та вислано до краю через Обєднанне в Филаделфії.

Коляду зложили:

По $5: І. Цимбалістий, К. Десюк, В. Лютак; Орхестра Театру Луіс $4; по $3: Омелян Ревюк, С. Дембіцький, І. Лоік; по $2: Г. І. Видник, І. Марусевич, Демкович, Я. Корнат, П. Барила, Г. С. Беґревс, М. Куніцький, І. Душеньчук, М. Шумлянська, А. Сивець, П. Стасюк, Г. Делінський, В. Чернецький, П. Абрамчук, А. Фіґвіський, М. Жуковський, І. Баран, М. Билів, І. Голошеський, М. Скубова, Р. Горбатюк, С. Бздел, П. Довгань, П. Федик, І. Ґрама $1.50; по $1: А. Дерик, Н. Феньчинський, С. Паламар, К. Мудріевський, В. Ничка, Б. Маляж, П. Тупішка, М. Барановська, В. Дрезден, Г. Юрків, Ф. Банас, Н. Марців, Т. Калап, Е. Скіра, П. Пораба, Д. Вінтоняк, І. Костецький, Н. Старушак, А. Гаврилко, Г. Кавара, Й. Федишин, І. Гладкий, І. Дулеба, Г. Хлистун, М. Возняк, С. Абрагамовська, Сурмач (Січовий Базар), М. Степанчук, Д. Семенів, Я. Щигол, М. Близняк, В. Балабан, Полянський, Д. М., В. Гук, В. Фенц, М. Воробець, П. Драй, Н. Перець, С. Яворський, М. Кінґ, М. Лерен, В. Коле, В. Репузенський, В. Абіський, Роєвський, Т. Бодай, І. Колбер, В. Своракч, М. Дзіска, М. Гуменюк, М. Ямка, І. Топішак, Н. Данилюк, П. Мікитен, М. Пашталян, С. Браєр, Т. Галичин, І. Галичин, Д. Левицький, В. Череватюк, М. Дзярський, Мороз, С. Войтенко, Й. Озерховський, П. Бойко, М. Гарасимович, Г. Дзер (Ілька), Брань, Чурій, С. Брань, М. Колодій, М., А. Гривняк, М. Паранюкева, І. Рудий, М. Гладкий, П. Панчишин, М. Бабяк, М. Максимович, А. Куцик, М. Карлаш, проф. Тучапський, П. Кулик, С. Масон, Гр. Самов, Січ Чорноморська, Д. Данилович, В. Ґерич, М. Слободян, Т. Онуфрик, К. Римар, М. Колосовський, Л. Кацберґ, О. Соловський, О. Височанський, О. Катеренюк, П. Маюк, Т. Маюк, М. Костецька, П. Малець, М. Бабяк, М. Живка, І. Мізерний, С. Тарамтне, І. Дусаненко, Х. Барак, Т. Зілінський, В. Габер, В. Попович, К. Лемко, Д. Лемко, Е. Ляхович, П. Матлай, Ганчарик, Ваврів, Гавриленко, К. Третяк, М. Римар, П. Лахман; по 50 центів: Н. Кравчук, С. Бриґідир, Д. Ничка, Блидав, Ф. Аскрамко, С. Малярський, М. Рохман, М. Вареница, І. Гриник, Н. Марків, І. Мельничук, К. Маялій, Н. Фенчинський, Е. Фенчинська, Х. Фенчинськ, М. Кривий, П. Леменюк, Ф. Свитун, С. Волопер, Габер, С. Шунлат, Ребнер, Герей, І. Мaер, С. Промовіч, С. Росен, Т. Капрело, Ганін, І. Мукфій, М. Барґен, Г. Геска, К. Яновська, О. Олексів, І. Швед, Н. Тентенський, Д. Тентенський, В. Нолянський, В. Вінтоняк, М. Мируш; по 25 центів: С. Р. Бриґідир, Стахурський, Н. Н., І. Буриґа, Бені, Брави, В. Курамав, С. Келі, Г. Відзан, П. Пісінін, А. Коломбо, А. Й. Блум, С. Коней, П. Малінін, А. Коней, Л. Факс, Л. Макел, В. Савчук, В. Шміт, Б. Белман, С. Панасени, С. Паска, М. Белій, Г. Гарей, Ойвінґ, Ясек, Гайми, Бенеї, С. Розен, Ревґ, Чік, Г. Стайн, М. Нювмен, С. Ласковіч, Б. Фрідман, П. Місера, А. Фріпдзін, Ф. Спадаро, А. Шандро; Х. Барак 75 ц., Т. Зілінський 35 ц., В. Габер 30 ц., а Нещишак 20 ц.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ. Річний мітинг Тов. Української Січи, від. 170 У. Н. С. відбувся в пятницю, дня 22-го січня 1926 р. в гали Укр. Народного Дому під ч. 72 Моріс стр. На рік 1926 зістали вибрані урядники як слідує: Й. Вацлавський, предс.; Гнат Морґавський, кас.; Г. Павлик, секр. фінансовий; Ол. Мендак, секр. рекорд.; Мітинги на дальше муть відбуватися в висше згаданій гали в першу пятницю по 10-тім кождого місяця. Слідуючий мітинг відбудеться в пятницю, дня 12-го лютого с. р. о год. 7.30 вечером. Проситься товаришів, щоби на означений час зійшлися, бо есть богато справ до полагоди, не сміє ані одного бракнути, позаяк від тепер товариші мусять навчитись карности і неявившийся член заплатить кару, яку на него ухвалять збори." — Г. Павлик, секр. фінансовий. Адреса секр.: 56 Sussex St., P. O. Box 120 J. C.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Не кажи гоц..

(Оповіданне).

(Продовженне)

(2)

— І я знаю, що він любить таке. Але се ще не доказ, що він не має гроший. Він тільки грає комедію розсіяного професора. Бо хтож любить платити за се, що вже випив? Платиться з мусу, тільки тоді, коли чоловік не годен втечи.

— Коли він не любить платити за себе, то надія, щоби заплатив за других, приміром за нас, дуже слаба.

— У него вдача така, що як вже ковтне дві, три вишнівки і сидить в веселім товаристві, то з грішми не числиться. Очивидно, коли саме тоді має їх. Ще як басувати йому...

— Що правда, він дуже зарозумілий і любить, як йому потакувати, — докинув фільозоф.

— Се його Ахілева пята і в сю пяту я ціляю. Вже маю цілий плян. Я не дурно лежав цілу днину в ліжку і спав тай думав, думав і спав. Ви мабуть самі знаєте, як то нераз буває, коли в животі сваряться цигани. З голоду чоловікови приходять до голови ріжні нонсенси, чоловік ідіоціє, робиться ментекаптус. Отже й я з голоду взяв, тай прочитав одну фільольоґічну розвідку, яку вчера забув у мене Скрипницький. Аж коли прочитав я, побачив, що автором сих фільольоґічних мудрощів є наш Клим Анкевич. Се відкрите піддало мені плян, котрий виконаємо нині. Він що ночи, точно о годині одинацятій приходить до Пекла.

Пеклом звали у Львові в другій половині минулого століття каварню при улици Краківській. Се була історична, найстарша львівська каварня. В 1848-ім році сходилися в ній всякі революційні конспіратори. В роках сімдесятих і вісімдесятих мин. століття, саме тоді, коли Могила був студентом, ся каварня, хоч нора, була каварнею аристократів духа. В днину і в ночи пересиджували в ній всі журналісти, поети й иниші письменники, політики, театральні актори і всякі иниші генії. Взагалі в кождій хвили, в день чи в ночи, в тій каварни мож було зійтися з людьми інтелігентними і веселими.

— Знаю, — Могила тягнув далі, — що Клим Анкевич має гроші. Кого натягнув, того не скажу. Хиба може знов написав яку величаву біографію одинокого укр. аристократа в Галичині, Доферовича. Відки взяв, відси взяв, але має. Вчера, заки я сів до тих безталанних карт, заплатив мені вечеру. Решти ще не протратив, бо зараз по вечері поїхав до дому. В ночи безперечно буде в Пеклі.

— Ти його добрий знакомий, то він тобі може заплатить що. Але нам цілком чужим? — править замітив скептично.

— В тім вже моя голова, щоби й ви щось лизнули. Зробимо се так. Підемо до Пекла так, щоби там бути вже перед одинацятою. Скажемо дати собі по одній вишнівці. Ту його розвідку покладу перед собою на столі. Як він увійде, я зачну читати, ви будете дуже пильно слухати. Він, очивидно, приступить до нас. Тоді я скажу, що ми читаємо його студию, бо така геніяльна, що ми всі, хоч не фільольоґи, сильно нею заінтересувалися. Читаємо і дебатуємо. Він скажиться, очивидно, з утіхи. Ми заспіваємо авторови „многая літа", решта піде на його рахунок.

Як Могила сказав, так і зробили. Вже перед одинацятою всі пять сиділи в Пеклі навкруги стола просто дверий, щоби Анкевич, скоро увійде, зараз побачив їх. На столі перед Могилою лежала брошурка. Вибила одинацята, Анкевича нема. Вже за пів години північ, Анкевича нема. Вже дванацята... Хлопці посоловіли. Випили по вишнівці, але ніхто такий, що за них заплатиби, не надходить.

— Що буде? — зачали питати Могилу.

— Віра твоя, спасе тебе! Лише тілько скажу вам, — Могила відповів. — А що так, перед порожними чарками скучно сидіти, заспіваймо щось.

Поплила українська пісня за піснею. Хлопці співали і позирали на двери в тій надії, що як не Анкевич, то може надійде хтось инший такий, що любить веселу молодь і гарну пісню. Але надходили самі чужі. Приходили, сідали, пили каву чи горівку, тай прислухувалися пісни. Деякі й собі підтягали. Надійшов якийсь польський редактор і сів далеко від них, бо хотів попрочитувати газети. Надійшов редактор Українець, але що він був фанатик з „тверді" себто кацапської партії, пішов до другої комнати. Увійшов якийсь старий полюс. В чамарі, в перебакиреній величкій оксамитній рогативці. Сів при сусіднім столику, насторожив уха і слухав. Вислухав одну пісню і вдоволений гладяв велику, сиву патріярхальну бороду. Перша пісня подобалася йому. При другій схопився нагло вжалений і пішов до другої комнати, впрочім не віддаленої від першої.

— Пан добродій ворог пісні? — кельнер спитав, приступивши до него.

— Навпаки, — полюс відповів. — Я дурію за піснею, але не за московською. В перший хвили я не знав, по якому вони співають, хоч вони. Я аж при другій пісни похопився, що то Москалі. Я я держуся того, що каже наша пісня: „Кто повєдзял же Москале сон то браця нас Лехітуф, тему першви я леб випале прши косьцеле Кармелітуф".

— То не Москалі, — кельнер поясняв. — Я їх дуже добре знаю. То Русини з української партії.

— Що ви мені говорите! Я сам чув, що балакають по руському. Я розумію, що хлоп на східних кресах говорить руським діялектом. Говорить так, бо своєї національної мови, мови літературної польської не знає. Я сам з моїми хлопами балакаю по руськи. Але коли інтелігентний греко-католик говорить тою мовою з другим інтелігентом, то вибачайте, се вже національна зрада, се москвоство.

— Алеж пане! То кляті вороги Москалів.

— Тери фери! Кождий греко-католик, кождий ґенте рутенус, котрий не є нацїоне польонус, в моїх очах є Москалем. Подивіться на їх піднебінне, то побачите, що воно у кождого з них чорне. Дивуюся, що цісар Франц Йосиф не прикаже всіх їх вивішати. Ладиться бути польським королем, кажуть, що в його жилах пливе кров Ягельонів, а терпить в своїй монархії таку зраду... Дайте мені чарку, але подвійну, вишнівки з румом. Мушу залляти злість!

Кельнер подав полюсови горівку і пішов до першої комнати, бо прийшло пару нових гостий. Переходячи попри стіл співаків, шепнув до них:

— Сей полює сердиться. Каже, що у вас чорне піднебінне.

— Нехай сердиться! — Могила сказав до товаришів, коли кельнер пішов далі. — Тим більше заплатить. Сей полює для нас, то неначе та манна, що цілком неожидано впала з неба, щоби від голоду спасти вибраний народ.

— Ти знаєш його? — спитав теольоґ. — Гадаєш, що то добрий вурц? То чогож він втік аж до другої комнати, ще й сердиться на нас?

— Я його не знаю, але знаю таких як він, — Могила відповів. — Коли тільки увійшов, я подумав собі, що він заступить нам Анкевича, котрий мабуть лежить недужий і нині вже не прийде.

— Як же ти до того полюса приступиш? якин способом зробиш його нашим добродієм? — товариші питали.

— Я до него цілком не приступлю. І не гляну в його бік. Надіюся, що він сам прийде до нас. Я знаю таких столітників Господа Бога. Зробимо так: Насамперед заспіваємо „З димем пожаруф".

— Та польську патріотичну пісню?! — крикнув Синько.

— Не ялося, — додав фільозоф. Ми не ренеґати. Ми не ґенте рутені, нацїоне польоні.

— Ви кажете, що „з димем пожаруф" польська патріотична пісня? Виключно польська?

— А якаж, як не польська? — товариші відповіли хором.

— А я вам кажу, що се молитва кождого катованого народу. Чи ми не катований народ? Се більше наша молитва, як молитва польська. Чи Ляхів хто катує? Може ми?

— Алеж пісню склав польський поет. Мабуть Уейскі — замітив фільозоф.

— А знаєш чому не склав її якийсь Українець? Знаєш причину? Причина та сама, ізза якої Америки не відкрив жаден з нас і жаден Лях. Нас і Ляхів випередив Колюмб. З того, що Америки не відкрив Українець, не виходить, щоби Українці не мали права їхати до Америки. З того, що нас випередив Німець і винайшов порох, ще не виходить, щоби ми не мали права тим німецьким винаходом стріляти. З того, що молитву катованого народу написав Лях, ще не виходить, щоби тої пісні не мали права співати катовані Українці.

— Колиж бо й мова тої молитви польська, — Синько сперечався далі, — Ляхи співають її як свій національний гимн. Як ми її заспіваємо, то возьмуть нас за Ляхів, за ренеґатів.

— Чи твої батьки українські патріоти, чи може перевертні? — Могила спитав сердито.

— Чого питаєш, коли сам знаєш мого батька і мою маму?

— Знаю. Знаю, що вони щирі Українці, горячі патріоти. Але знаю також, що... Яка мова у вашій хаті?

Синько спаленів

(Дальше

ПРОТИ ПОЛЬСЬКОГО ТЮРЕМНИЦТВА.

В попередному числі повідомили ми, що президент Української Національної Ради вислав до Ради Союза Народів ноту в справі положення політичних вязнів в польських тюрмах. Сянота звучить:

З приводу подій з дня 14. вересня 1925 р. в тюрмі при вул. Баторія у Львові, підчас яких польська вязнична сторожа й польська поліція в безпримірний спосіб знущалися над українськими політичними вязнями: інж. Мельником, Зиблікевичем, Зеленим й иншими, мав я честь внести до Високої Ради зажалення.

Тепер залучую в прилозі заклик оборонців політичних вязнів до адвокатів всего культурного світа, який в автентичний спосіб стверджує поодинокі фази названої події й нечуване деинде серед сімї культурних народів трактованнє політичних вязнів і їх оборонців з боку польських вязничних, поліційних і судових властий.

Крім того, для доповнення сього яркого образу, наводжу отсе важке прилюдне обжаловання, яке підносить проти польскої влади з приводу тюремних відносин в цілій Польщі п. Владислав Узембло, польський соціялістичний посол і член соймової комісії, вибраної перед двома роками польським соймом для розслідження відносин, пануючих в польських вязницях.

Ось що подає сей польський посол в час. „Роботнік" з дня 24. жовтня 1925 р., в ч. 292:

„В січні 1924 р. наслідком низки посольських внесків сойм доручив спеціяльній комісії розслідити відносини, пануючі у вязницях. Від того часу минає вже другий рік. Прилюдна опінія Польщі нічого не знає про вислід праці соймової комісії, дарма, що комісія покінчила відвідування тюрем фактично в осени 1924 р., оглянувши 28 вязниць в 23 місцевостях, розслідивши становище 10,137 вязнів зі загального числа 30,302 вязнів (згідно з урядовими даними з 4. липня 1924 р.), в тім положення 783 т. зв. політичних вязнів зі загального їх числа 1476.

„Як член тої комісії, я вичерпав усі засоби спонукати комісію, щоб вона склала соймови звіт зі своєї роботи. Успіху я не мав. Тимчасом затримування в тайні протоколів комісії причиняється до наглядного погіршення вязничних відносин. Повтаряю: відносини в польських тюрмах від 1924 р. підлягли зміні на гірше. Тверджу се не лише на підставі вражіння б. міністра Туґута за час його урядування в 1925 р., але й на підставі того, що доходить до нас з вязниць: св. Хреста, Ломжі, Перемишла, Люблина, — де маємо до діла не лише з доманганнями вязнів, попертими голодівками, але й формальними бунтами увязнених і проливом крови.

„Найзавзятійшу й найкервавшу боротьбу звела вязнична сторожа й поліція у вязниці св. Хреста, де 20 вязнів, розброївши сторожу й узброївши себе, боролися кілька годин. Соймова комісія оглядала сю вязницю і дійшла до висновку, що сю вязницю слід як найшвидше зліквідувати. На 300 вязнів найдено 52 в шпиталі, майже виключно хорих на сухоти. Смертність увязнених застрашаюча. В 1923 р. вмерло 78 вязнів, від січня до липня 1924 вмерло 51 вязнів. Комісія могла ствердити, що в Самборі вязниця була цілий рік неопалена, а білизну не змінювано місяцями. В Кракові теж майже цілу зиму не палили у вязниці.

„Не притягнемо теж до відповідальности начальника вязниці у Лодзі, який всупереч реґулямінови масово приноровлює кару карцеру у вогкій темній пивниці, де вязень ледви може рухатися.

„У білостоцькій вязниці підчас штучного відживлювання, принофовлюваного до голодуючих вязнів, померло кількох вязнів.

„У Влоцлавку трапилося масове побиття вязнів. Вязнями були малолітні хлопці, яких цілий рік тримали у слідчій вязниці, розміщені поміж кримінальниками. Прокуратора, який був у вязниці тоді, коли били вязнів і — як сам казав — чув „шарпанину", не притягнено до відповідальности.

„Предметом заінтересовання комісії була таємнича смерть Бесарабової в поліційних арештах у Львові. Комісія мала кількадесять скарг на побої і знущання над арештованими через комісаря Кайдана, кількох показувало рани від побоїв. В звязку зі скаргами вязнів, що їх Кайдан тортурував електричною струею, судові власти переконували комісію, що се неможливе — бо в кабінеті Кайдана навіть нема контакту до електричної струї!! Однак комісія, ревідуючи кабінет Кайдана, найшла там електричний контакт, вкручений до оправки, де повинна бути лямпка,... а судові власти й дальше не бачать підстав переслідувати п. Кайдана за катування й тортурування арештованих.

„У львівській вязниці ми бачили виразні знущання над вязнями з боку судового урядовця п. Кравса."

Зазначити при тім треба, що се, що подає посол Узембло — се лищ частина того, що сконстатувала соймова комісія.

Страшно подумати, що тенденції польської влади покривати сі злочини тюремних властий і затушовування їх перед світом патронує, як се стверджує її член посол Узембло — навіть комісія польського сойму.

Тому не диво, що 1925 рік приніс такі небувалі події в тюремних мурах, як представлена в моїй попередній ноті і в долученім заклику українських адвокатів кервава масакра українських політичних вязнів в тюрмі при вул. Баторія у Львові;

не диво, що в Луцьку в такий спосіб ліквідовано голодівку 147 політичних вязнів, де тюремна сторожа й поліція стріляли через віконця дверий до келій і при тім вбили українського селянина Константина Чвалинського в хвилі, коли він лежав в келії на прічі;

не диво, що, як доніс білоруський посол Яреміч маршалкови польського сойму Ратаєви, в Білостоці і Пружанах приноровлюють спеціяльну систему тортур: сковують руки й ноги, між які всаджують патик або залізний дручок, а потім бють прутами по пятах, колють в ядра, вливають воду до носа і т. п.;

не диво, що в Польщі не стало вже тюрми, в якій не знущалисяб над політ. вязнями, де не вибухалиби що хвиля голодівки, де не приноровлюваноб нелюдських тортур.

Для ілюстрації най послужить отсей дуже неповний виказ голодівок від жовтня 1924 р. до листопада 1925 р. Дня 5. X. 1924 р. голодівка у Львові, 14—18. X. в Слонімі, 19. X. в Гродвіску, 1.—8. XI. в Плоцьку. Дня 12. II. 1925 в Плоцьку, 18. II. в Слонімі, в квітні 1925 в Сандомирі і Кракові, 12. V. в Бережанах, 20. V. в Луцьку (150 українських селян), 25. V. в Радимні (100 вязнів), в червні 1925 в Бережанах, Луцьку, Дубні, Білостоці, Володимирі Волинськім, в Пинську, 10. VIII. в Луцьку (147 вязнів), 22. VIII. у Волковижську, 27. VIII. у Львові (6 днів), 14. IX. у Львові, 5. X. в Перемишлі, 7. X. у Люблині, 8. X. в Кобрині, 22. X. у Львові.

Мушу при сьому зазначити, що як поучує примір з Бережан, політичні вязні є з правила увільнювані зпід слідства ізза неправдивости доносів, одначе також з правила мусять кільканацять місяців проживати серед представлених висше невиносимох тюремних відносин і навіть щойно голодівками виборювати їх покращання.

А саме акти окружного суду в Бережанах vv 1353—1539/22, vv 213, 280, 507, 520, 1383, 1548 і 1603/23, vv 183, 237, 265, 297, 482, 669, 797, 877, 878, 894, 1274, 1563, 1602/24, vv 42, 167, 168, 169, 399, 440, 518, 578, 706, і 782/25 доказують, що на 275 українських політичних вязнів, які на протязі останніх трьох літ просиділи в бережанській тюрмі в судовім слідстві — 8 під замітом головної зради, бунту проти поліції і війська, саботажів, а навіть комунізму — ні одного не покарано за сі злочини. Майже у всіх сих справах припинено слідство ізза неправдивости донесення, а в решті справ покарано вязнів лише гривною по 200 злотих за недозволену кольпортажу.

Додаю, що всі ті українські політичні вязні перебули без доказу вини в слідчій тюрмі разом 28 літ, 8 місяців і 4 дні.

Повідомляючи про се невиносиме положення політичних вязнів в Польщі, звертаюся отсим вдруге до Високої Ради Союза Народів і прошу, щоби зволила підприняти вказані кроки для усунення сього нестерпного стану, який панує в Польщі, зокрема супроти українських політ. вязнів, і унеможливити знущання і катування та безосновні придержування сих вязнів місяцями в польських тюрмах.

Берлін, в грудні 1925.

Др. Евген Петрушевич,
Президент Укр. Націон. Ради.

ВІД ЕКЗЕКУТИВИ У. Н. СОЮЗА

Сим повідомляється всіх Вп. Головних Урядників, що

ПОРЯДОК НАРАД
РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ
ГОЛ. УРЯДУ У. Н. СОЮЗА
яке розпічнеться
В СЕРЕДУ, 17. ЛЮТОГО С. Р.
о год. 9-тій рано у власнім домі під ч. 83 Ґренд Ст., Джерзи Сіти, Н. Дж., відбудеться як слідує:

ПРОГРАМА:

Отворенне Засідання Головним Предсідателем.
Звіт Головного Предсідателя.
Звіт Голов. Містопредсідателя.
Звіт Гол. Містопредсідательки
Звіт Гол. Рекорд. Секретаря.
Звіт Гол. Фінанс. Секретаря.
Звіт Головного Касієра.
Звіт Менаджера Свободи.
Звіт Контрольної Комісії.
Звіт Редакційної Комісії.
Дискусії над звітами.
Внесення і ухвали.

Т. Грицей, гол. предс.
І. Каштанюк, гол. рек. секр.